

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת וישלח

מהדורת דרך החיים
לזכות

מרדכי וטובה ארמן

ולע"נ ברכה שמחה בת מרדכי צבי ע"ה

פרנס השבוע

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

מהדורת דרך החיים

הודעה חשובה!

תורת אביגדור בארץ ישראל זקוק לעזרתכם!
בכל רחבי ארצינו הקדושה אלפי אנשים קוראים את חוברות
תורת אביגדור מידי שבוע, ונהנים מתורת רבינו זצ"ל.

זה רק יכול להמשיך ע"י תרומתך!

אנחנו מבקשים ממך
לתרום לפחות 10 ש"ח לחודש
כדי לאפשר לנו להמשיך.

כמו שאמר הרב ז"ל, מי שתורם לדבר חשוב
מקבל שכר כאילו הוא בעצמו עשה את כל המצוה.

נא לתרום עכשיו!

לבירורים והנצחות : 076-599-4020
או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

תרומות חודשיות מומלצות: 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, 100 ש"ח

הנצחת מדור שו"ת - 100 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 500 ש"ח

פרנס השבוע (יותר מאלפיים חוברות!) - 1000 ש"ח

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 59 (משנת תש"פ עקב חוסר תרומות כדי לשלם על תרגום)

הדפסה - "בית הדפוס" 077-210-1155

תורת אביגדור

פרשת וישלח

המלחמה עצמה נצחון

מלאך או איש

בפרשה זו מסופר על הנהגתם של ישראל: "עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּזֶשׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נִגַּע בְּכַף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּזֶשׁה" (לב, לג). הנהגה זו באה לנו מאותה פרשה מופלאה של מאבק יעקב אבינו במלאך, שרו של עשו, כאשר יעקב אבינו יצא עם משפחתו מבית לבן לשוב לארץ ישראל ולבית אביו יצחק, בדרכו חצה את נהר יַבֶּק, ושם, בהיותו לבדו חזר לקחת פכים קטנים שהשאיר אחריו, נגלה אליו היצר הרע, מלאכו של עשו, בדמות אדם להילחם בו.

"אמר ריש לקיש: הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות" (ב"ב טז). העובדה שהיצר הרע שהוא מלאך, נפגש עם יעקב בדמות איש, "וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ", באה ללמדנו עקרון יסודי בחיינו; אנו חיים בעולם רוחני. למרות כל הידוע על עצמת כח פעולתם של חוקי הטבע הפיסיים בעולם, הרי שהעולם הזה נתון אף יותר מכך להשפעתם של החוקים הרוחניים. אחד החוקים הרוחניים הללו, אשר רבים אינם מודעים לו, וגם אותם אשר למדוהו ומכירים אותו, אינם מעריכים כראוי אותו ואת חשיבותו, הוא כמתואר להלן: יש בטבע כח רוחני עצום אשר חודר ומתערב בתוך כל ענייניה של האנושות, ושולט בכל המתרחש בעולם במשך כל דברי הימים כולם. מדובר בכח אמיתי מאוד; הוא אינו כח דמיוני, ואינו רק צורת ביטוי או משל הנאמר בלשון מושאלת. במונחים של תורה, נקרא הכח הרוחני בשם יצר הרע.

היצר הרע הוא מלאך, אותו ברא הקב"ה בעולם על מנת להעמיד את הבריות במבחנים ובנסיונות. אך עיקר תפקידו הוא להעמיד במבחנים ובנסיונות את עם ישראל, על מנת להערים עליהם קשיים בדרכם להתעלות במעלות של מוסר ומדות טובות, אשר הן תכלית החיים, כך שאם יעמדו ישראל בנסיונות הללו, עברו בכך בהצלחה את המבחן הגדול של החיים. כך מביא היצר הרע לכך שהחיים יהיו רבי ערך ומשמעות, ויהיה טוב וכדאי לחיות.

כאשר התורה אומרת על העולם הזה שהוא "טוב מאד" (בראשית א, לא) דרשו חז"ל כך: "טוב מאוד" זה יצר הרע" (ב"ר ט ז).

מלחמת האבקות

התורה מספרת שמלחמה זו התנהלה בדרך ייחודית: "וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ". הם נלחמו זה בזה כדרך שני אנשים שנאבקים איש ברעהו וכל אחד מהם מנסה לנצח את יריבו. במהלך מאבק זה פגע המלאך בכף ירך יעקב, ולכך לא יאכלו בני ישראל חלק זה של בשר הבהמה לעולם.

התורה מתארת את המלחמה בין יעקב ושרו של עשו כמלחמה של היאבקות, מפני שבמלחמה מסוג זה, מחבק כל אחד מהנאבקים את יריבו במאמץ להפילו. במאבק מסוג זה, עומד למבחן חוזקו של כל שריר ועצב בגופם של שני הנאבקים, והנאבק שגופו מושלם יותר הוא המנצח. אף כאן כך: מלחמתו של המלאך ביעקב היתה נסיון לפגוע בקדושתו של יעקב אבינו ולהורידו משלמות דרגתו. במאבקו ביעקב, בחן המלאך את שלמותו הרוחנית של יעקב וניסוהו. הוא חיפש פגם כל שהוא באחד מרמ"ח אבריו או שס"ה גידיו. המלחמה הקשה התארכה כל הלילה עד עלות השחר, אבל יעקב אבינו לא נכנע לו, והמלאך לא הצליח להפילו ולהכשילו. רק ברגע אחד של רפיון מצד יעקב, הצליח המלאך לגעת בגיד אחד, בו היתה חולשה מסויימת ליעקב, ועד שזרחה השמש סבל יעקב מהפגיעה שבנגיעה זו.

פרשת המאבק הזה נאמרה כנבואה לדורות לצאצאיו של יעקב אבינו, להורותם ולרמז להם כיצד לנהוג במלחמתם כנגד היצר הרע. לעולם אסור להיכנע ליצר. גם כאשר המצב נראה קשה, אין מקום לייאוש: יש לדעת שעוד יאיר השחר. המתן עד עלות השחר, האור יאיר והכל יחלוף כלא היה. זו תכליתו של כל יהודי בעולם הזה, להילחם באומץ ובעוז נגד היצר הרע אשר קם עליו להכניעו מכל עבר. מעשה אבות סימן לבנים - מה שעשה יעקב בלילה ההוא, זה מה שאנחנו עושים בחיינו בעולם הזה, עד שאנו נושמים את נשימתנו האחרונה, עד שאור העולם הבא יאיר, ושמם העולם הבא תאיר על הארץ!

ההחלטה האמיצה שלא להיכנע - היתה סוד ההצלחה של יעקב במלחמתו כנגד היצר הרע. סוד זה התגלה כבר בראשית דברי ימי העולם. כאשר קין לא עמד בנסיון, והיצר הרע הצליח להכשילו בשעה שהקריב את קרבנו לפני ה' שלא כראוי, הנה לאחר שנפלו פניו של קין בראותו שהקב"ה לא קיבל את קרבנו, אמר לו הקב"ה: "הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב - שְׂאֵת, וְאִם לֹא תֵיטִיב - לִפְתָּח חַטָּאת רֹבֵץ, וְאֵלֶיךָ תִּשְׁוֹקְתוּ, וְאָתָּה תִּמְשָׁל בוֹ" (בראשית ד, ז). הקב"ה לימד את קין שלשה עקרונות יסודיים במלחמת היצר, ונבארם אחד לאחד.

כלל ראשון: היצר אורב לפתחך

שיעור א': "לפתח חֲטָאת רִבְּץ". זה לא שאתה מתחיל ועוסק במצוה, ואז פתאום, כאשר אתה כבר "בפנים", מגיע היצר להפריע. אלא כבר ב"פתח" של כל עשייה שלך, מרגע שאתה קם בבוקר ממיטתך, וכן לאורך כל היום כולו, כל אימת שתבוא לעשות מעשה טוב כל שהוא, ניצב למולך היצר כגורם ממשי המלווה אותך ומנסה להכשילך לבוא לידי טעות או לכל הפחות לעכב בעדך.

היצר הרע הוא אויב מסוכן ביותר. הבריות נוטים להתעלם ממנו, ומחשיבים אותו כמציאות שעלולה להפריע, תיאורטית, אך לא כמציאות ממשית הניצבת בסמוך לך ושולחת רגל להכשילך, ועל כן סבורים הם שאין צורך להתמודד נגדה! מכאן הצלחתו הגדולה של היצר, בזה הוא הופך ליעיל ביותר. זו הסיבה לכך שאפילו שומרי מצוות נופלים טרף להטעיותיו. בתקופות הגמרא היו עָרִים ומוֹדָעִים לכך כל העת, מכיוון שידעו שזה כוח ממשי - מציאות שיש להתמודד עִמָּה. היצר מנסה להפילך, הוא לידך כל הזמן, רובץ ומסתתר, על מנת שלא תבחין בו. הוא אורב ומצפה לרגע של הסח הדעת מִצִּדְךָ, ואז יתנפל עליך בפתע להחטיאך ולעכב בעדך מלעשות הישר והטוב.

הכל יודעים שהנחש הינו אב טיפוס של היצר הרע לכל הזמנים. ובמכוון יש בזה לימוד עבורנו; כדאי לבאר זאת: השם "נחש" נגזר מלשון "נחושת". והנה צבע הנחושת, גוון בָּז', הוא צבע המשתלב עם הרקע על נקלה, ועל כן הנחש בהסוואתו הינו מזיק מסוכן, לפי שהוא בלתי נראה. זה אחד הקשיים הגדולים שלנו במלחמתנו עם היצר: לעתים קרובות אין אנו מזהים את האויב, הוא בא בתחפושות ובצורות רבות, כה רבות עד שאין אתה קולט את אשר לפניך. לפעמים הוא מגיע אליך בדמות רב מודרני, לפעמים בצורה של תנועה ליבראלית נחמדה, או אידיאלים חדשים מְפִתִּים. יכולה זו להיות המצאה טכנולוגית חדשה או אפילו תגלית מדעית. המשכנע הערמומי קיים בכל דור ודור, בחייו של כל אדם, אבל הוא משתנה ללא הרף באופן הלבוש על מנת לרמות את הבריות. כל צורה משמשת את היצר הרע; הוא אינו בוחל בשום אמצעי, לפעמים הוא אפילו חובש שטריימל לראשו או מצמיח פאות ארוכות.

כלל שני: אתה המטרה היחידה

שיעור ב' אותו לימד ה' את קין היה: "וְאֵלֶיךָ תִּשְׁקֶתוּ!" אל תחשוב שיש ליצר הרע מטרות רבות בעולם, אשר על כן הוא טרוד מדי לפעמים ו"שוכח" אותך לרגע. לא כי. עליך לדעת כי מבין כל מיליוני האנשים שבעולם, ליצר הרע יש שאיפה אחת בעולם הזה והיא: אתה! בגמרא (קידושין ל:): אמרו שהמשמעות של "וְאֵלֶיךָ תִּשְׁקֶתוּ" היא ש"כל משאו ומתנו בך". לא יאומן! כל העסק של היצר הרע, כל המשא ומתן שלו, אינו אלא על מנת לנצח

אותך במיוחד. "המשא ומתן" שלו פירושו לא רק מה שנמצא בסביבה הקרובה אליך, אלא כל ההתעסקות והפעילות של הרע שבעולם, מכוונות לתכלית אחת, מסוימת ומוגרת מאד: הכל מכוון אליך. הכל מאמץ אדיר ומערכת מחושבת שנועדה לגבור עליך ולהכשילך!

נסביר: כח הרע אינו רק זה שנמצא בחדרי לבו של האדם ומפתה אותו להחטיאו, כפי שרבים סבורים. לא כי, אלא הוא כוח אדיר המנהל עסקים נרחבים ומסועפים בכל העולם. הוא מתמרן את התנהלותן של מדינות גדולות. הוא מתעסק ומשפיע בכל הנכתב בספרות העולמית, בכל צורות המוסיקה המגוונות, על כל סגנונות הלבוש והתרבות האנושית. הוא איננו מחמיץ שום הזדמנות, הוא מנסה להתערב ככל יכולתו אפילו בהיכלי התורה ובמוסדות החינוך השונים.

הגנו סבורים שמכיוון שהדברים האלה נעשים בקנה מידה כה גדול, "זה בטח לא מכוון ישירות אלי! וכי מה עלה בדעתך? וכי אני המטרה לכל מה שקורה בכל העולם?! נכון, אני מבין שייתכן שבעקיפין תהיה לכל זה השפעה אישית גם עליי, אבל לומר שהכל נעשה בעבורי, גוזמא היא! נניח שיצרן ביגוד בפריז מייצר חצאיות קצרות - זה ישפיע אמנם על כולם, וכך זה עשוי להשפיע בעקיפין גם עלי, אבל מה שהיצרן עושה את זה, אינו אלא משום שכך יעלה בידו למכור יותר חצאיות!" - זה מה שהבריות חושבים.

והנה כאן למדים אנו שלא כך הוא, אלא: "וְאַלֶּיךָ תִּשְׁקֹתוּ!" הכל נעשה בעבורך, להכשיל אותך. אל תונה את עצמך שזה רק משהו של אופנה ו"סטייל", וש"כך דרכו של עולם" ורק בדרך אגב מגיע גם אליך. לא ולא! טעות בידך, היצרן בפריז יושב שם וחושב עליך! הילד המאוד מאוד חרדי הזה, או הילדה החרדית מבית יעקב, כל אחד מכם הוא מטרה ישירה של כל התכנון הזה, של כל העיצוב הזה. אתה נמצא במחשבתו של היצרן ההוא בפריז. אמנם הגוי ההוא לא ממש חושב עליך, אבל יש מישהו גדול ממנו ש"משתמש בו" לחשוב עליך.

מעתה תבין עד כמה חשוב אתה, שהנה היצרן בפריס עובד בדיוק בשבילך. ייתכן שתופתע לדעת, אבל כאשר משגרים חללית אל הירח, גם זה ממש עבורך, להכשילך! הנה לפניך משהו שתצטרך לחשוב עליו קצת... "כבוד הרב מילר, זה כבר לא יכול להיות! איזה נסיון עבורי יש בפעולת השיגור הזו, שעולה מיליארדי דולרים למשלם המיסים?" אולם אם נתאר לעצמנו בן תורה אשר יבזז שעה אחת מחייו לעקוב אחר התקדמות רכב החלל במקום לעסוק בתורה - הרי מדובר בשעה אחת פחות מחייו! שעה שלמה בדברי הבאי! וכי מה טובה תצמח לו מההתעניינות בשיגור החללית? ומה ירוויח אם ינחתו על הירח בסופו של דבר? מאומה! לעומת זאת, מה ההפסד? הוא מאבד שעה, שעה של חיים! אנשים מכלים את זמנם לריק במשך שעות על גבי שעות בעיסוק בדברים המטופשים האלה; ובכך הם מְכַלִּים את החיים עצמם.

הדברים הללו קורים כל הזמן, לכולנו. ומאחר שהננו בדור של שוטים, אנו מוצאים את עצמנו מתחברים לדברים המטופשים ביותר, לדברים שאבות אבותינו אפילו לא היו חולמים לעסוק בהם. הנה, אנשים כה רבים אינם קונים את מה שבאמת נחוץ להם ולמחיתם, אלא עוסקים זמן רב מאוד ברכישת מוצרים של מותגים מפורסמים. הראש תפוס בכל מיני מכירות, מבצעים והנחות. כך גם בנוגע להתעניינות בפוליטיקה: התוכל לתאר לעצמך שגעון גדול יותר?! היצר הרע הקים בעולם מערך שלם של פוליטיקאים ואנשי ממשל מפלפלים, שכל מעייניהם - בתככים ובסכסוכים בין חברתיים, והעמיד לצדם את כלי התקשורת למיניהם אשר מפתים ומושכים את ההמון הנבער להתעניין בהבליהם. ובעבור מה כל זה? התשובה - אחת היא: "וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ"! הכל נועד לבחון אותך, לנסותך, התלך אחרי ההבל אם לאו. אל תחשוב שהספורט נועד לפרחחים האיטלקיים, ושאתה פשוט נקלעת אליו בדרך מקרה. לא, כל זה נועד לבחון אותך ולנסותך. האיטלקים לא הגיעו לזאת כי אם דרך אגב.

כח הרע בעולם כה חזק, שהוא מוכן להפעיל את כל ענייני היקום רק בכדי להצליח במשימתו להכשיל אותך. לכך כתב בעל ה'מסילת ישרים' (פרק יג) כי "כל עניני העולם - נסיונות לאדם". כל ענייני העולם הזה, היינו, כל העשייה התרבותית העולמית - כולם נסיון ומבחן לאנושות. ומי היא האנושות? אתה! הכוונה אליך!

דוד המלך אומר על היצר הרע "צוֹפֶה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ" (תהלים לז לב). "צוֹפֶה רָשָׁע לְצַדִּיק" - עיני היצר הרע מביטות אליך וצופות בך כל הזמן, להכשילך. ואל תחשוב שברגע שעברת את המכשול, ואתה בוחר לעשות את הטוב, נפטרת ממנו. לא כי, אלא עדיין הוא מנסה "וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ", הוא מנסה להציב מכשולים ומחסומים בדרך אל הטוב והצדק. רבי ישראל מסלנט מבאר, ב"אור ישראל", שכל אימת שמתעורר וצומח משהו טוב, ארגון טוב או תנועה טובה כל שהיא, מיד עלולה להתעורר התנגדות כלשהי. מאיזו שהיא פינה בלתי צפויה עומדת להתארגן איזו שהיא התקפה נגדית. בכל דבר טוב שתראה לעסוק, תמיד יוצבו בפניך מחסומים, מכשולים בלתי צפויים. ואם תהיה חלש ונכנע, סופך שתחזור בך מכוונתך הטובה ומאומה לא ייצא מזה.

במסכת סוכה (מב:) מחדשת הגמרא חידוש נוסף בדרכי מלחמת היצר: "כל הגדול מחברו, יצרו גדול הימנו". ככל שהאדם מתעלה בדרגתו הרוחנית, היצר מתגבר להעמיד בפניו נסיונות קשים יותר. המבחנים הללו יחמירו וימשיכו עד הרגע האחרון בחייכם. עקרון גדול הוא: חיינו נועדו לבחון אותנו, איש איש כפי יכולותיו. יש סימן מובהק למי שאינו צריך להתמודד עם נסיונות ומאבקים, אדם אשר חי חיי מנוחה והצלחה, ובמשך שנים מתנהלים חייו על מי מנוחות, בשלוה, יום אחר יום, יעסוק בעסקיו ויקצור הצלחות

- האדם הזה חי את חייו לשווא. כל ימיו אינם אלא אסון אחד גדול. רק מי שעובר נסיונות וקשיים, התמודדויות ומבחנים, הוא אדם שחייו מכוונים לתכלית.

מעתה הנך רואה שחיך אינם הולכים להיות קלים, אך אל תפול ברוחך בגלל זה, לפי שזו היא אחת התחבולות של היצר הרע. הוא רוצה ששמחת חיך תדער, תילחץ ותתבלה. הוא רוצה שתהיה עצוב ומיואש, כך לבב שאינו מאמין בעצמו, וממילא לא תילחם נגדו. היו מאושרים ושמחים, היו בטוחים ודעו שאם תנסו, הקב"ה לצדכם.

כלל שלישי: אתה המושל

שיעור ג' שלימד ה' את קין; ואותו למדים גם בפרשת המאבק של יעקב: "וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ". אל תתפעל מכך שהיצר שנלחם בך, עורך מערכות נגדך ונראה בעל כח ועוצמה אדירה, דע לך שהקב"ה נתן בידך את הכח והממשלה לבחור בטוב ולהילחם ברע. לעולם אל תחשוב: "אם זה המצב, אני ניצב בפני יריב כה חזק, בפני אויב שיש לו כח רב כל כך, אם כן אין טעם לנסות. אין ביכולתי להתמודד עם היצרן בפריס או בניו יורק. אני, המסכן הקטן, צריך לעמוד מול איום עולמי, מעצמה עולמית?!" לא כן הוא. הקב"ה אומר לך: "אל יירך לבבך, אסור לך לבוא לידי מורכך לב אף פעם, על אף שאתה ניצב בפני יריב מוכשר ממך בהרבה.

הסיבה לכך היא שיש לנו ההבטחה של הקב"ה: "וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ" - אתה תמשול עליו. ה' מבטיחך כי כל עוד אתה נאבק, דוחף קדימה, כל עוד אתה מסיר את המסווה של היצר, מזהה אותו ונלחם בו בכלים שבידך, תוכל לו ומשול בו. וכל כך למה? כי אני ה' גדול ממנו. ואם רק תנסה לשלוט בו, אהיה איתך. הקב"ה מבטיח שיהא בעזרנו, ישלח לנו סייעתא דשמיא אם רק נחליט להיאבק כנגד היצר. על כך אמר דוד המלך "גַּם כִּי אֵלֶךְ בְּגִי' צִלְמֹתָ לֹא אֵיךָ רָע כִּי אֵתָה עִמָּדִי" (תהלים כג ד).

אמת מתורמוס תצמח

חז"ל אמרו, שאם יטען האדם להגנתו לא היתה לו אפשרות להנצל מהיצר הרע, כי כה גדולה רעתו של היצר עד שאי אפשר לשנותו לטוב, ישיב הקב"ה לאדם: "וכמה דברים קשים יש בעולם יותר מיצר הרע, ומרים ממנו, ואתם ממתיקין אותו! אין לך מר מן התורמוס ואתה שוקד לשלקו ולהמתיקו במים שבע פעמים עד שהוא נעשה מתוק... ומה מרים שבראתי אותן - ממתקין לצורכך, יצר הרע המסור בידך - על אחת כמה וכמה" (תנחומא בראשית ז). נמצינו למדים כאן חידוש, לאותם אשר מתרצים את עצמם בפני הקב"ה בטענה: "ניסיתי להלחם ביצר אבל לא הצלחתי", להם משיב הקב"ה: התורמוס, אותה קטנית מרירה, עשויה להיות ה'מלמד' שלך. הנה, שבע פעמים מחליפים את המים על מנת להמתיק את המרירות. בתחילה נראה כאילו לעולם לא יהפוך המר למתוק! אבל

לאחר שבע פעמים הופך התורמוס המר למעדן ואפילו נאכל לקינוח סעודה. הרי לך, שאין זה משנה כלל כמה היה מריר בהתחלה - אם תמשיך להיאבק כנגד היצר בלא לוותר, אם רק תמשיך לנסות, יהפוך המר למעדן טעים.

שבע יפול צדיק וקם

בספר 'שבחי הר"ן' (ה) מסופר אודות רבי נחמן מברסלב זצ"ל: "והיה לו כמה וכמה עליות וירידות... והיה רגיל להתחיל איזה ימים לעסוק בעבודת ה', ואחר כך נפל מזה, וחזר להתחיל וחזר ונפל, וכן היה כמה וכמה פעמים, עד שפעם אחד נתחזק אצלו שיהיה חזק מאד שיאחז בעבודת ה' לעולם ולא יסתכל על שום דבר בעולם ומאז והלאה נתחזק לבו בה", זו היתה העקשנות שלו. הוא קם ונפל, הוא לא הצליח, הוא נכשל. אבל הוא קם שוב. ובסופו של דבר, הוא קם ונשאר על עומדו!

כשהיצר מעמיד לפניך הר גבוה, עליך לדעת שרק נסיון ומבחן הוא לפניך, ובפניך הבחירה להצליח ולעבור את הנסיון. כשתמשיך לנסות, סוף ההצלחה לבוא, שהרי "הבא לטהר, מסייעין אותו" (יומא לח:). תשעים ותשע הפעמים הראשונות אינן אלא נסיון ומבחן לבחון אם חלש אתה או רציני! אם תתגבר בתשעים ותשע הפעמים הראשונות, הרי אתה בדרך לגדולה. וזה בעצם לא רק הדרך אל גדולתו של האדם, אלא זה כבר עצם גדולתו. הדרך עצמה היא ההישג החשוב ביותר. המאבקים, הנפילה והקימה מחדש על מנת להתמיד ולהמשיך, הם אשר עושים אותך מושלם בעיני ה'.

הזכייה הגדולה

בפרקי אבות מובא יסוד עקרוני בעבודת ה': "לפום צערא אגרא" (ה, כג). יסוד זה מלמדנו שבשעה שהאדם נתקל בכל מיני קשיים ונסיונות בעבודת ה', וכן בשעה שהוא מתייגע בלימוד התורה ומשקיע בו הרבה עמל ויזע, ובלבו פנימה הוא מצפה ומייחל שיבוא היום בו עבודת ה' שלו תתנהל כבר על מי מנוחות בלא מפריע, ושהוא יהיה למדן גדול ובעל הבנה גדולה. אמנם כן - יש לך למה לצפות, שהרי חז"ל אמרו על היגע בעבודת ה' ובדברי תורה "יגעתי ומצאתי - תאמן" (מגילה ו:). וימים נהדרים לפניך. אמנם תצליח בעבודת ה' שלך ובאחד הימים תהיה תלמיד חכם גדול, אבל ידוע תדע שההזדמנות לזכות הגדולה ביותר היא דווקא כעת, כאשר הכל עדיין קשה כל כך.

לא רק בעניינים אלו אמורים הדברים, אלא גם ב"אם הבנים", האשה אשר זכתה למתנות שמים והיא מגדלת ארבעה תינוקות, והם בוכים בלילה, הבעל מנסה לעזור קצת, אבל היא מתקשה מאוד, ומצפה ליום בו כולם כבר יהיו מבוגרים ויסתדרו בכוחות עצמם. הקב"ה אומר לה: "עלייך לדעת שזו התקופה הטובה ביותר בחיים שלך, דווקא כעת:

הקושי הגדול הזה הוא ההישג הגדול ביותר בחיים, בזה שאת ממלאת את תפקידך מתוך קשיים כאלה את מתעלה ונעשית מושלמת בעיניי."

החי פשוט נשאר פשוט

כל אדם שמרגיש שאיננו ניצב בפני מאבקים בעבודת ה' שלו, כל מי שמרגיש שדרכו בעולם הזה חלקה, בלי הרבה מהמורות ובורות, סימן מובהק הוא לו שהאדם הזה נכשל בתכליתו. לא ייתכן שיימצא האדם במלחמה ובמאבקים נגד היצר הרע במהלך חייו, בהיאבקות שנועדה לו מן שמיא, ולא ירגיש שהוא נאבק, אלא אם כן עצם את עיניו במודע ובמתכוון להתעלם מתכליתו בחיים. האויב הגדול שלנו ממתין ואורב לפתחנו בכל שלב בחיינו, וקופץ על כל הזדמנות כמוצא שלל רב.

עלינו ללכת אפוא בדרכו של יעקב אבינו אשר נאבק כל הלילה. העולם הזה דומה ללילה: "תִּשֶׁת חֹשֶׁךְ וְיִהְיֶה לַיְלָה" (תהלים קד כ), והננו נאבקים בתוך החושך, כל הזמן, כנגד הכח ההוא שעמו התמודד יעקב. יודעים אנו שבוקרו של עולם הבא יבוא באחד הימים, ושם המקום בו יתגלו ויוערכו כראוי כל מאבקינו וכל מאמצינו.

כל החיים האלה אשר אותם אנו חיים אינם אלא הכנה לעולם הבא. "העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא" (אבות ד, ו). העולם הזה הוא רק המסדרון המוביל לארמון העולם הבא. שם נוכל להנות מזיו השכינה אור פני ה', אלא שאז עתידים אנו להצטער על כך שתקופת המאבק והנסיונות של העולם הזה נסתיימה. אה, אה, כן! ההזדמנות שלי נעלמה לנצח וחלפה לבלי שוב! "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, שהעולם הבא אינו בא אלא מכח העולם הזה" (קה"ר ד). תשובה ומעשים טובים הם הדברים שאנו משיגים בקושי. ואדרבה, ככל שהקושי גדול יותר, כך גדל העולם הבא! אנו ממשיכים, עד עצם היום הזה, להימנע מאכילת גיד הנשה כמזכרת שבאמצעותה נזכיר לעצמנו לשמור על המאבק בעבודת ה', ולא להיכנע אף לא לרגע מפני היצר הרע.

מיעקב אבינו אנו למדים את הלקח של התמדה בלתי מתפשרת, להילחם בעוז למען האמת בעולם הזה. בסופו של דבר, האציל המלאך עצמו את הברכה ליעקב, ואמר לו: "לא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שָׁמַךְ, כִּי אִם יִשְׁרָאֵל, כִּי שְׂרִיתָ עִם אֱלֹקִים וְעַם אֲנָשִׁים וְתוֹכַל" (לב, כט). "יִשְׁרָאֵל" משמעותו: "תוכל לכבוש ולנצח את כל אויביך". ואנו, צאצאיו, בני ישראל, עודנו ממשיכים ליישם בחיינו את המאבק הארוך והמייגע של אבותינו, כהכנה ליום בו נזכה להכנס לארמון העולם הבא לאחר שכבשנו את יצר הרע בעולם הזה.

שבת שלום ומבורך!

הארות על הפרשה

מתוך ספר יהי אור[באנגלית]-פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

וַיִּירָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיֵּצֵר לוֹ (ח, לב, ח)

"חובות הלבבות" (שער הבטחון, הקדמה) כותב: "אך תועלת הביטחון בעולם מהם מנוחת הלב מן הדאגות העולמיות וכו' ומהם, שמחתו בכל עניין שיעתיק אליו וכו' מפני בטחונו באלוקים שלא יעשה לו אלא הטוב לו בכל עניין". אצל יעקב בוודאי לא היה כל חסר בבטחונו בה'. אם כך מדוע לא עמד לו בטחונו, ומדוע נתיירא כל כך כאשר נודע לו שַׁעֲשֹׂו בא לקראתו וארבע מאות איש עמו?

התשובה היא שדברי "חובות הלבבות" מתייחסים למצבים בהם אין סיכון מידי או ממשי. כאן למדים אנו יסוד חשוב בעניין הבטחון: הקב"ה חפץ שבני האדם יתייראו מפניו כל אימת שהם רואים סכנה מיידית או ממשית ניצבת למולם. התכלית בזה כפולה: א) להרגיל עצמנו להתיירא מפניו, להכיר את הצורך שלנו בו ולהתפלל אליו בבקשה לסייעתא דשמיא. ב) לעורר עצמנו לנקוט פעולה מיידית ונמרצת להציל את בני א"ל חי, על מנת שיחיו ויצליחו להמשיך לעבוד אותו בעולם הזה. הפחד והלחץ הגדולים ביותר באים על בני האדם על מנת לְזַרְזֵם למַמְשׁ את שתי התכליות הנפלאות הללו, א) הצעקה אליו יתברך וההכרה הברורה כי הוא לו לבדו הממשלה על חיינו, ב) והמאמץ להציל את אלו (בכלל זאת גם אותו עצמו) אשר ה' חפץ להציל.

וַיַּעֲקֹב נֶסֶע סִכְתָּה וַיָּבֶן לוֹ בַּיִת (לג, יז)

לאחר הפגישה עם עשו, אשר לאחריה נפרד עשו לשלום לדרכו שְׁעִירָה, שקל יעקב בדעתו שכעת הוא זכה בהסכמתו המלאה של עשו להיות היורש היחיד אשר הובטחה לו ולאבותיו. למרות שעשו התיישב בשעיר כבר קודם לכן, "וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לִפְנֵי אֵל עֲשׂוֹ אָחִיו אֲרָצָה שְׁעִיר" (לב, ד), הליכתו של עשו לשעיר כעת (לג, טז) לאחר התפיסותם המוצלחת, היא עדות לכך שעשו ויתר סופית על כל תביעה לבעלות על ארץ ישראל.

אך על מנת לַחֲזֹק עדות זו ולבסס את זכויותיו הבלעדיות של יעקב על הארץ, ראה יעקב לנחוץ להציב נקודת ציון קבועה כסימן לבעלות נצח. הבית אשר בנה היה הכרזתו של יעקב כלפי עשו וזרעו שארץ כנען שייכת ליעקב עולמית.

לֹא יִקְרָא שְׁמֶן עוֹד יַעֲקֹב (לה, י)

המשמעות היא: "לא יִקְרָא שְׁמֶן עוֹד יַעֲקֹב בלבד, כִּי אִם [גם] יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶן", וזה בשונה מאברהם אבינו, שלאחר שניתן לו שמו אברהם אסור לקרוא לו בשמו הראשון (ברכות יג.). שמו הראשון של אברהם אבינו היה אברם, שם אשר ניתן על ידי בני אדם מן השורה, אשר היו גם עובדי אלילים (יהושע כד, ב). כיון שכך, כאשר שינה ה' את שמו, הכוונה היתה: "ולא יִקְרָא עוֹד אֵת שְׁמֶן אֲבָרָם וְהָיָה שְׁמֶן אֲבָרָה" (יז, ה). אולם שמו של יעקב ניתן לו על ידי יצחק הנביא, על כן הוא לא התבטל על ידי הוספתו של שם חדש. הנבואה הגדולה שנמסרה בקריאתו בשם יעקב, שכשיגיע סוף זמנה של מלכות אדום, תהיה המלכות בידו יעקב (ב"ר סג), ושהוא יִשְׂאֵר אַחֵר כְּלִיִּן כל האומות, שהיא נבואה המְנַבֵּאת את עליונותם של עם ישראל בשני העולמות ואינה יכולה להשתנות.

שאל אייך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מדוע תלמוד תורה כנגד כולם?

תשובה:

האדם נקרא בלשון חז"ל "בן דעת", כי הדעת היא הדבר החשוב ביותר באדם. רק אדם שלומד תורה הוא הנחשב בר דעת. נסביר: ב'חובות הלבבות' מובא כי "הלשון קולמוס הלב ושליח המצפון" (שער הבחינה ה). כלומר, הלשון שהאדם בוחר לדבר בה היא שליח של המצפון - נפשו של האדם, והיא זו שמכתיבה את כל הלך מחשבות לבו של האדם. כשם שהקולמוס בכתיבתו קובע מה יהיה כתוב על הנייר, "המחשבה נמשכת אחר הדיבור" - מחשבותיו של אדם עוקבות אחר הדרך בה הוא מדבר. כאשר תדבר מילים מנומסות, תחשוב בנימוס. כשתדבר ב"לשון של כבוד" תחשוב מחשבות על כבוד.

הלומד תורה מדבר את דברי ה', וחושב בדעתו את מחשבותיו של ה' על הדבר המסויים שהוא לומד. אין דבר גדול מזה; אתה חושב כמחשבת ה' יתברך - דעתך היא כדעת ה'. וזו הסיבה ש"תלמוד תורה כנגד כולם" (פאה א, א). אפילו כשהינך לומד רק את המשנה של "ארבעה אבות נזיקין", אין כאן הגיון אנושי, אלא ברגע זה אתה חושב רעיונות אלווקיים אצילים - זה אדיר! אין מחשבות בעולם שהן אצילות יותר ממחשבות ה'.

ממ"ר רבי אייזיק שער זצ"ל שמעתי שמרן הסבא מסבובדאק זצ"ל אמר יסוד גדול, שמאחר שהתינוק במעי אמו "מלמדין אותו כל התורה כולה" (נדה ל:), השכל הנטוע באדם הוא תורת האדם שלמדו עמו, וכל מה שהשכל מורה בלי עירוב של רצונותיו ותאוותיו, חובה על האדם לקיימו כאילו היה כתוב בתורה. והוכיח את דבריו ממה שמצינו בתורה שקין נתבע על שלא הביא קרבן מן המובחר. ומעת שקיבלו ישראל את התורה נתחדש, שהשכל מחוייב להשתלם בתורה ולהיעשות "תלמיד הגון" לשכל האלוקי שנמסר לנו בסיני, וכל דברי התורה הם כללי החינוך להתחנך בדרך טובה וליישר את שכלו לפי התורה.

כשאתה לומד מה שכתוב במשנה הנ"ל שהאדם חייב לשלם על נזקי שורו, אתה במחשבתך מקבל שה' אומר לך: הינך אחראי לנזק שנעשה לרכוש של מישהו אחר. זה מה שה' חושב - "אל תפגע ברכוש של חברך". ולא רק אתה עצמך, אלא אפילו אם החתול שלך נכנס לביתו של מאן דהוא והזיקו, הינך אחראי לכך. ואם תאמר: הלא חתול אינו מוזכר בין ה'מזיקים' שפורטו במשנה, אשייבך: 'שור' שכתבה התורה, אותו 'שור' שבמשנה, בניין אב הוא לכל בעלי החיים שברשותו של אדם. כאשר תחזיר לראשך את הרעיון הזה ותפנים את המחשבה: "הנני חייב בדמי הנזק עבור הנזקים שהחיה שלי הזיקה", אזי במחשבה הזו הנך חושב כמו שה' חושב.

וכן הדין המובא בהמשך המשנה: "והבור". הלומד בלא מחשבה, יאמר: "אה, כמובן זה לא נוגע לי. הרי לי אין שום כוונה לחפור ברחוב בור שעלולים להיכשל ולפול בו". אבל אתה יושב כאן, בבית הכנסת, וכף רגלך בולטת במעבר. לא היית זהיר, וכעת עלול מישהו להיכשל ולפול על רגלך. הרי זה "בור ברשות הרבים". זה "בור" אמיתי. אבל אם בזמן שאתה לומד את דין "הבור" אתה חושב: "אציב את כף רגלי פנימה בכדי למנוע תקלה והיזק, כדי שאף אחד ייתקל בה", הרי אתה חושב כדרך שהקב"ה חושב! דבר זה נכון לגבי כל פרט בתורה שאתה לומד.

כאשר תנהג כך, אומר הקב"ה: "לזאת נתכוונתי כשאמרתי במתן תורה: 'אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ' (שמות כ, ב). מה המשמעות של 'אני ה'?' - המשמעות היא: "היה כמוני! חשב כמוני!" כאשר אתה לומד תורה, אתה חושב כמו הקב"ה.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 076-599-4020